

לכהנים, והעשירים לא היו נותנין קלתותיהן לכהנים, (40) הרי שהעניים מחמת עניותם מפסידים גם את הכלי שבו היו הביכורים, ואילו העשירים היו נוטלים את הכלי לעצמם, הרי — בתר עניא אזלא עניותא.

אמר ליה רבא: את אמרת מהתם [ממה ששינונו במשנה], ואנא אמינא מהכא [מן המקרא הכתוב בתורה]:

”והצורע אשר בו הנגע, בגדיו יהיו פרומים, צב-ב וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא” [ויקרא יג מה] שהמצורע [וכל מי שהוא טמא] צריך להודיע לכל שהוא טמא כדי שלא ינגעו בו וייטמאו, ולא די לו למצורע בנגעו, אלא שמבייש את עצמו, כי הכתוב הטיל עליו חובה⁽¹⁾ לפרסם את טומאתו בעל כורחו.

ד. אמר [שאל] ליה רבא לרבבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמור רבנן: (2) השכם ואכול, כלומר הקפד לאכול פת שחרית, ותיצל על

אך עדיין לא זכה יהודה דהוה סליק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא [לא זכה לומר דבר שיתקבל להלכה].

ועל זה הוסיף משה והתפלל על יהודה: “ועזר מצריו תהיה” — שיוכל לנצח את אויביו.

ג. אמר ליה רבא לרבבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: בתר עניא אזלא עניותא [גורלו של העני הוא, שהעניות אוחת בו, והולכת אחריו] כלומר, מי שנגזר עליו להיות עני, העניות גורמת לו הפסדים נוספים?

אמר ליה רבבה בר מרי דתנן: עשירים מביאין בכורים בקלתות של זהב ושל כסף, [כלים מצופים זהב וכסף], ועניים מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה [סלים שעשויים מענפים קלופים של ערבה].

הסלים והבכורים של העניים נותנים

והרע“ב שבין העשירים בין העניים היו נותנים את הביכורים בכליהם, אלא שהסלים בטילים אל הביכורים והיו ניתנים לכהנים, ואילו את הקלתות, שהם כלי מתכות היו מחזירים לבעלים, וכן כתב ב”שיטה מקובצת” בשם גאון. [ובחדושי אנשי שם כתב שגם רש”י סובר כך].

שהם בעולם הבא תחת אכילה ושתייה שבעולם הזה, שבעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה, אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה. [מיהו בעולם הזה אין מרחיקים ממנודה בענין לימוד התורה כדאמרינן דשונין לו והוא שונה לאחרים].

1. ראה מועד קטן ה א שממקרא זה למדו שמלבד מה שהוא צריך להודיע צערו לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים, עוד הוא מחוייב לפרסם טומאתו כדי שלא יכשלו בו.

2. בפסחים קיב א: תנו רבנן: שבעה דברים צוה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו: ...השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה.

40. א. רש”י. משמע, שהחילוק בין עניים לעשירים הוא שהעניים מסרו לכהנים את הסל והעשירים לא נתנו אותו. וטעם הדבר — היות והעניים מביאים מעט ביכורים, ראוי שיתנו גם את הסל, ועם הסל יהיה בהם “כדי נתינה” — תוספות יום טוב על פי הספרי.

ב. במשנה בביכורים גרסינן: והסלים והביכורים ניתנין לכהנים. ופירשו הרמב”ם

ידי זה בקיץ — מפני החמה, ובחורף תינצל על ידי פת שחרית מפני הצינה.

ועוד שאלו: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: שיתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך [שישים איש ("רצים")] רצו ולא השיגו את אותו אדם שאכל בשחרית⁽³⁾ [כלומר, האוכל פת שחרית כוחו גדול, ואי אפשר להשיגו.

אמר ליה רבה בר מרי לרבא: דכתיב [ישעיה מט י]: "לא ירעבו ולא יצמאו, ולא יכם שרב ושמש" ומפרשין לקרא הכי: "לא יכם שרב ושמש" כיון ד"לא ירעבו ולא יצמאו"⁽⁴⁾.

אמר ליה רבא: את אמרת מהתם [מדברי

נביאים] ואנא אמינא מהכא [מן התורה] דכתיב [שמות כג כה]: "ועבדתם את ה' אלהיכם" — זו קרית שמע ותפלה.⁽⁵⁾ "וברך את לחמך ואת מימך" — זו פת במלח⁽⁶⁾ וקיתון של מים, מכאן ואילך [בזכות "ועבדתם"... ועל ידי פת במלח וקיתון מים]: "והפירותי מחלה מקרבך".

ותניא בכרייתא: "מחלה" זו שנוכרה כאן היא מחלה שבמרה, ולמה נקרא שמה "מחלה" בסתמא?! מפני ששמונים ושלושה חלאין [סוגי מחלות] יש בה [במרה] והרי "מחלה" בנימטריא הכי הווי [שמונים ושלוש] ואת כולן [כל אותן מחלות] פת במלח בשחרית וקיתון של מים⁽⁷⁾ מבטלתן.⁽⁸⁾

והא דאמרינן דניצול מן הצינה מ"שמש" דריש לה כי בחורף בבוקר בעת עליית השמש אז הקור גדול יותר לפי הטבע — מהרש"א בבבא מציעא.

5. שהיא קרויה "עבודה" כדאמרינן בתענית ב א איזוהי עבודה שבלב זו תפילה — מהרש"א שם.

6. לחמך" פת הוא, וגם יש בו אותיות מלחך — מהרש"א שם.

7. רש"י שם פירש קיתון של מים — למי שאין לו יין. וראה שם במהרש"א שהוא רמז להסתפקות במועט כמו שאמרו פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה [וכתב דזה נרמז בפסוק: "ועבדתם" לשון רבים — כי כל ישראל מצווים ועריבים זה בזה, "וברך את לחמך ואת מימך" בלשון יחיד כי אכילה ושתיה כזו שמסתפקים בלחם ומים לא תמצא רק ביחודי הסגולה.]

8. שלא יחלה, אי נמי שיתרפא אם כבר חלה.

ובבבא מציעא קז ב: תנו רבנן שלשה עשר דברים נאמרו בפת שחרית: מצלת מן החמה ומן הצינה וכו'.

3. רש"י. ולפי זה ששים לאו דוקא, אלא כך אורחא דגמרא לנקוט מספר זה, וכן לקמן: שיתין תיכלי מטי לככא... ורבינו משולם פירש שיש בשנה שש עונות [זרע וקציר, קיץ וחורף, קור וחום] ובכל עונה ששים יום — בבא מציעא קו ב. והכוונה: בכל יום בכל עונה אי אפשר להשיג את מי שאוכל פת שחרית. [וראה עוד ב"פני יהושע" שעל פירוש רש"י קשה שאין רבותא אם הוא משיג אדם אחד או ששים. וב"תורת חיים" פירש דששים הוא ענין ביטול ברוב.]

4. בבא מציעא שם. ולא מייתי מהכא אלא דעל ידי שאדם אינו רעב ואינו צמא הרי הוא ניצול משרב ושמש, אבל על "פת שחרית" בדווקא לא אייתי ראיה. [ובשבת י א אמרינן דאם טעים מידי בצפרא, אף אם אוכל אחרי ששעות לא הוי כזורק אבן לחמת.]

ו. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: מילתא גנאה דאית ביך קדים אמרה [דבר גנאי שיש בך, הקדם לאומרו] בעצמך, קודם שאחרים יזכירו בפניך ענין זה.⁽¹¹⁾

אמר ליה: דכתיב לגבי אליעזר בבית בתואל אבי רבקה [בראשית כד לד]: "ויהאמר [אליעזר, בתחילת דבריו] — עבד אברהם אנכי".

ז. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: שפיל ואזיל בר אוזא ועיניה מטייפי [בן אוזים הולך כשראשו מושפל, ואף על פי כן עיניו נשואות כלפי

ה. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא היא מילתא דאמור רבנן: חברך קרייך חמרא אוכפא לגביך מוש [אם חברך קורא לך "חמור", קח אוכף ושים עליך כדרך החמורים] כלומר, הודה לדבריו ואל תתווכח איתו.⁽⁹⁾

אמר ליה: דכתיב [בראשית טז ח]: "ויהאמר [המלאך] הגר שפחת שרי, אי מזה באת ואנה תלכי" הרי שהמלאך קראה שפחה.

וכתיב: "ותאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת" אף על פי שהגר היתה סבורה שכבר השתחררה משרי, ואינה שפחה, בכל זאת קיבלה הגר את דברי המלאך ששרי היא גבירתה.⁽¹⁰⁾

ותירץ: כאן מדובר בגנות שאיננה אמת לפי דעתו, על כן אינו צריך להזכיר אותה ביזמת עצמו, אבל להלן מדובר בחסרון שהאדם עצמו מודה בו, והיות שבסופו של דבר יצטרך להזכיר את גנותו, ראוי לו להקדים את גנותו. [ולפי זה מובן שינוי הלשון, כי כאן נאמר: מנא הא מילתא דאמור רבנן ולא דאמרי אינשי כמו לקמן, כי רובא דאינשי לא יודו בגנות שאינו אמת לפי דעתם, ומדת רבנן וחסידות הוא.].

וב"עיון יעקב" כתב דהא קא משמע לן, שאף על פי שקדמו חבירו לקרוא לו כך, יחזור הוא ויכפול את הדברים, כמו בהגר.

11. כי אינו דומה מי שמבייש את עצמו, למי שאחרים מביישים אותו, שבשותו גדולה יותר כמו שאמרו בתענית טז א — "עיון יעקב".

והגר"א כתב: הוא רמז למה שאמרו בזהר שיש לאדם להתוודות על חטאיו כדי שלא לתת פתחון פה לאחרים, וכן בענייני בני אדם צריך להקדים המום שבו גם כן מטעם זה, שלא יתן מקום להכניס בלבו של חבירו.

9. א. כתב הגר"א: הענין, כמו שכתוב [שמואל ב טז י]: "כי ה' אמר לו קלל", כי אין האדם מחרף לחבירו אלא עוונותיו מחרפין אותו, וצריך שיקבל עליו, ובזה יסתלק המקטרג, וכמו שכתוב [ישעיה נג י]: "אם תשים אשם נפשו" [ודרשו חז"ל בברכות ה א: מה אשם לדעת אף יסורים לדעת] וכמו שאמרו שלהי יבמות [קכא א] אם באו רשעים על אדם ינענע להן ראשו, ולכן צריך לשום עליו אוכף, ובזה נוטל חלקו ויסתלק.

ב. ב"שיטה מקובצת" בשם גאון פירש בענין אחר: התנהג עמו כמו שהוא אומר לך, אם לדרך כבוד, אם לדרך בזיון, התנהג אף אתה בעצמך עמו בבזיון, והני מילי בדאית ביה כדאמר ליה, ומוריני הרב שונה אף על גב דלית ביה. [כעין זה בביצה כ ב.].

10. הקשה במהרש"א: הלא כאן משמע שדוקא אם חבירו מזכיר את גנותו עליו להסכים לה, ואילו בסמוך אמרינן שעל האדם עצמו מוטל להקדים ולהזכיר את גנותו! ?

מכאובים באים לאדם⁽¹⁴⁾ ששומע את חבריו כשהוא אוכל, והוא עצמו אינו אוכל].

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב [מלכים א א כו] במשתה שעשה אדוניהו: "ולי אני עבדך ולצדוק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא" הרי שהיה קובל עליו, שלא זימנו למשתה.⁽¹⁵⁾

אמר ליה רבא: את אמרת מהתם [מן הנביאים] ואנא אמינא מהכא [מן התורה]: ויבאה יצחק האהלה שרה אמו, ויקח את רבקה ותחי לו לאשה ויאהבה, וינחם יצחק אחרי אמו" [בראשית כד טז]. וכתוב בתריה⁽¹⁶⁾ [שם כה א]: "ויוסף אברהם, כי נתקנא ביצחק, ויקח אשה ושמה קטורה".

ט. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: המרא למריה טיבותא לשקיה. כלומר, אמנם היין שייך לבעליו, אבל השותים מחזיקים טובה ומודים למי שמוזג את השתייה ומשקה אותם.⁽¹⁷⁾

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב גבי יהושע

מעלה כדי לראות למרחוק למצוא מזונותיו]. כלומר, לא יהיה אדם בוש לשאול דבר הצריך לו, בין בתורה, בין לפרנסתו, או לתבוע את חובו.

נבל מרד בדוד, ואביגיל אשת נבל פייסה את דוד, שלא ידון את בעלה כמורד במלכות, היות ועדיין שאול קיים.

כאשר אביגיל פייסה את דוד היא התנבאה ברוח הקודש שבעלה נבל לא יאריך ימים; מאידך היא הזכירה את זה שדוד עתיד להיות מלך על ישראל.

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב [שמואל א כה לא] בסיום פיוסה של אביגיל: "והטיב ה' לאדני [שימלוך] וזכרת את אמתך" — רמז רמזה לו, שיזכור את יפיה וישאנה, הרי שתוך כדי פיוסה, היו עיניה צופיות למרחוק לדאוג לעתידה.⁽¹²⁾

ת. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: שיתין תכלי מטייה לככא דקל חבריה שמע ולא אכל [שישים]⁽¹³⁾

ד"ה עד דזג].

15. אף שעיקר טענתו היתה על מה שאדוניהו המליך את עצמו, מכל מקום מלשונו של נתן הנביא שהקדים את עניין המשתה, משמע שהיה קובל גם על מה שלא זימנו — פירוש הרי"ף על "עין יעקב", ראה עוד ב"ענף יוסף".

16. מסמיכות המקראות דריש, אי נמי מדכתיב "ויוסף" משמע שהוא נוסף על ענין ראשון שלקח יצחק את רבקה — מהרש"א.

17. רש"י. ותוספות פירשו: אמנם היין של בעליו, אבל "טובת העין" — לתת בעין יפה,

12. במדרש איכא מאן דאמר דפסוק זה הזכיר פגם של אביגיל שנתנה בו עיניה כשהיתה אשת איש, וקא משמע לן רבה בר מרי דהוא מילתא דאמרי אינשי ואין פגם לצדקת — "עיון יעקב".

13. כל כך הרבה מכאובות מגיעין אותו, עד שאותה תיכלא המצוי ורגיל לפנינו בטל לגבי הנך תיכלי כמו איסור שבטל בששים — "תורת חיים".

14. "ככי" הם השינים הגדולות ו"שיני" הם האחרונות — תוספות עבודה זרה כח א ד"ה ככי. ובפשוטו ה"תיכלי" מטו אל האדם, ולא דוקא ה"ככי" חולים [ראה כתובות סא ב רש"י

[במדבר כז יח, כ]: "וסמכת את ירך עליו... למען ישמעו כל עדת בני ישראל" וכתוב [דברים לד ט]: "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל, ויעשו כאשר צוה ה' את משה". הרי שתלה את החכמה והגדולה במשה, כאילו הוא נותנה ליהושע, והיא אינה אלא מפי הקדוש ברוך הוא.⁽¹⁸⁾

י. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: כלבא בכפניה גללי מבלע [כלב מורעב בולע אפילו אבנים⁽¹⁹⁾]? אמר ליה: דכתיב [משלי כז ז]: "נפש שבעה — תבוט נופת [תרמוס ברגלה אפילו נופת צופים], ונפש רעבה — כל מר, מתוק" הוא לה.

יא. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא

מילתא דאמרי אינשי: מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי⁽²⁰⁾ [דרכו של דקל גרוע לגדול בצד אילן סרק]?

אמר ליה רבה בר מרי: דבר זה כתוב בתורה, שנוי בנביאים ומשולש בכתובים ותנן במתניתין ותנינא בכרייתא. כלומר, הדוגמאות לכך רבות, ומצאנום הן בתורה והן בנביאים, בכתובים, במשנה ובכרייתא:

כתוב בתורה, דכתיב [בראשית כח ט]: "וילך עשו אל ישמעאל"⁽²¹⁾ ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה".

שנוי בנביאים, דכתיב [שופטים יא ג]: "ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים ויצאו עמור"⁽²²⁾.

תלויה במשקה, שהוא נותן בעין יפה למי שהוא רוצה.

18. רש"י. ותוספות פירשו על פי במדבר רבה כא טו: "טוב עין הוא יבורך" זה משה שהקב"ה אמר לו וסמךך ירך, והוא סמך שתי ידיו, כדכתיב ויסמוך את ידיו עליו. כלומר, משה נהג בטובת עין לתת יותר ממה שנצטווה. [רב"שיטה מקובצת" בשם גאון פירש שמשה סמך בשתי ידיו כדי שיהושע יחזיק לו טובה].

19. א. רש"י בלישנא קמא. [וכן "כלי גללים" פירש רש"י בשבת טז ב: שייש]. וכאן הכוונה לדבר קשה כאבן שהוא קשה לעיכול, וראה במהרש"א.

ב. ונפקא מינה: דבשעת רעב מותר לאדם לאכול דבר מאוס, ולית ביה משום "בל תשקצו", ראה מכות טז ב — "עיון יעקב".

20. קינא דשרכי — מקום גידולם של בטלנים,

אילנות בטלים — רש"י. וגם לגירסת הערוך: שדכי, הכוונה היא בטל ושקט שאינו עושה כלום — על פי תוספות בבא בתרא קלט א.

21. כתב מהרש"א: הא דלא נקט קרא דלעיל מיניה [שם כו לד]: "ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בן אילון החתי", היות דבעו למינקט ישמעאל דוקא שהיה בן שפחה.

וביאור המשל הוא: דיקלא בישא הוא ממין הטוב יותר מכל האילנות — דקלים [וראה תוספות לעיל עמוד א ד"ה למחרן], ואף על פי כן אינו נושא פירות. כך יתכן אדם שגזעו ושורשו טוב כעשו שנולד מצחק ורביקה בבטן אחד עם יעקב שהיו צדיקים, והיה מגדל מעשים רעים והלך אל ישמעאל שלא היה גזעו ושורשו טוב שהרי היה בן השפחה.

22. יפתח היה בן פלגש ולא היה גזעו טוב, והוא קינא דשרכי, ויתלקטו אליו אנשים רקים

ותנינא בברייתא: רבי אליעזר אומר: לא לחנם הלך הזרזיר לגור ולשכון אצל העורב, אלא מפני שהוא מינו, וטמא כמותו.

יב. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: קרית חברך ולא ענך, דחי גודא רבה שדי ביה [כותל הפל עליו]. כלומר, אם קראת לחברך כדי להוכיחו ולא ענה לך, הניחוח ויפול ברשעו ואף דחהו בידים. (27)

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב [יחזקאל כד יג]: "וען טהרתך [שלחתי אליך נביאים להוכיחך], ולא טהרת [לחזור בתשובה], מטומאתך לא תטהרי עוד, עד הניחי את חמתי בך". (28)

ומשולש בכתובים, דכתיב: (23) כל עוף למינו ישכון, ובני אדם לדומה לו.

"פשוטי כלי עץ" טהורים, כלומר, כלי עץ שאין להם "בית קיבול" אינם מקבלים טומאה, אלא אם כן הם משמשים לשכיבה או לישיבה. (24)

תנן במתניתין [כלים יב ב]: (25) אונקלי של דרגש ושל שולחן טמאה, ושל מגורת עץ טהורה, (26) זה הכלל: כל המחובר לטמא — טמא, כל המחובר לטהור — טהור.

רבי אליעזר סובר [חולין סב א] שזרזיר, עוף טמא הוא, שנאמר [דברים יד יב, יד]: "וזה אשר לא תאכלו מהם... ואת כל עורב למינו" ומה שאמר הכתוב: "למינו" — בא לרבות את הזרזיר.

ופוחזים, שהיו רעים במעשיהם — מהרש"א.

23. כתבו התוספות: אין זה מקרא בשום מקום אלא ב"בן סירא", ודרך הגמרא להביא מדבריו בכמה מקומות [ראה בסנהדרין ק ב דמילי מעלייתא דאית ביה אמרינן ליה בפרקא]. ובאוצר הגאונים איתא: כתובים היו לפי שהוצרכו רבנן לכתוב מדבריו, והם כתובים לראיות ועניינים. ועוד שרגילים חז"ל לאמר טעם המקרא שלא בלשון הכתוב.

24. או שהוא משמש אדם ומשמש אדם ראה תוספות סוכה ה א ד"ה מסגרתו. [ועל כן שולחן מקבל טומאה, למרות שאין לו בית קיבול ואינו משמש לשכיבה וכו']. (25)

25. לשון המשנה הועתק על פי רש"י.

26. "אונקלי" הוא מסמר של מתכת, עשוי כמזלג, לתלות שם בהמה בשעת הפשטה, ואם

תחבו בדרגש — כלי עץ העומד לשכיבה ומקבל טומאה, או בשולחן שגם הוא מקבל טומאה [כמבואר בהערה 24], הרי האונקלי טמא, כי הוא "מחובר לטמא".

אבל אם תחב את האונקלי במגורת עץ שהיא "פשוטי כלי עץ" ואינה מקבלת טומאה, הרי המסמר בטל אליה ואינו מקבל טומאה, כי כל המחובר לטהור — טהור — רש"י, וראה עוד ב"שיטה מקובצת" בשם גאון.

27. רש"י. הקשה ב"עיון יעקב" הא אמרינן [בבא מציעא לא א]: "הוכיח תוכיח" — אפילו מאה פעמים! ? על כן כתב הרא"ש: מכאן פסק רב פלטי ז"ל ראובן שיש לו תביעה על שמעון ומסרב לבא עמו לדין, שרשאי להביאו לערכאות של נכרים כדי להוציא את שלו מתחת ידו.

28. כתב מהרש"א דמסיפא דקרא יליף דכתיב: "עד הניחי את חמתי" דהינו הניחו ויפול. אמנם במצודת דוד פירש: עד הניחי את חמתי — עד

עול ותפקיד, או לקחת על עצמו סיכון כספי, אלא אם כן משתתף חבירו עמו.⁽³¹⁾

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב [שופטים ד ח]: "ויאמר אליה ברק: אם תלכי עמי — והלכתי, ואם לא תלכי עמי — לא אלך".

טו. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: כד הוינן זוטרי — לגברי, השתא דקשישנא — לדרדקי [כאשר היינו קטנים, נחשבנו לאנשים, עכשיו שהזקננו, הגנו שפלים כתינוקות]?⁽³²⁾

אמר ליה רבה בר מרי: מהכא: דמעיקרא כתיב [שמות יג כא]: "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך, ולילה בעמוד אש להאיר להם" ולבסוף כתיב [שמות כג כ]:

יג. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: בירא דשתית מיניה, לא תשרי ביה קלא [בור ששתית ממנו כשהיית צמא, לא תשליך בו גושי עפר]. כלומר, דבר הנצרך לך פעם אחת, שוב לא תבזהו.⁽²⁹⁾

אמר ליה רבה בר מרי: דכתיב [דברים כג ח] "לא תתעב אדומי — כי אחיך הוא, ולא תתעב מצרי — כי גר היית בארצו", והיו לכם אכסניא בשעת הדחק.⁽³⁰⁾

יד. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמרי אינשי: אי דלית דורא דלינא, ואי לא, לא דלינא [אם תגביה ותשא את המשא עמי — אשאנו, ואי לאו — לא אשאנו לבדי]?

ומשל הוא לאדם שאינו רוצה לקבל עליו

שיבואו העונש והפורענות, ובה תטהרי מן העון. [וראה ברד"ק שהביא הא ד"השמן לב העם הזה].

29. והרמב"ם ב"מורה נבוכים" כתב על המוצא דבר אחד טוב בספר, שלא ילעג עליו בשאר דברים שמוצא בו — הגר"א.

ואם בדומם אמר — שאין לו הרגשה, כל שכן וקל וחומר בני אדם המרגישים בהיזק ותועלת, שיהיה זה שנאו לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ — "שיטה מקובצת" בשם תלמיד הר"י מיגש.

30. רש"י בפירוש התורה.

31. משל זה שייך אפילו כאשר אינו צריך סיוע, משום מזל דבי תרי, ועל זה מייתי שפיר מקרא דברק שלא היה שום תועלת בהליכת דבורה,

32. כתב הגר"א: כמו שאמרנו בויקרא רבה [כה ה] משל התרנגולת כשהיא קטנה אמה זנה אותה ונותנת בפייה, וכשמתגדלת ובא לאכול עמה, מכה אותה, לפי שכבר יכולה לזון את עצמה.

כך כשהאדם קטן בוטח על בוראו מאד, ומנהיגו הקב"ה בהשגחה עצומה פרטית, וכשמתגדל בוטח בעצמו, וכמו כן ההשגחה נמטעת מעליו. [וב"מכתב מאליהו" חלק ה עמוד 360 פירש שאם אדם בוטח בעצמו אין הקב"ה מנהיגו אלא לתועלת הצדיקים, וכשבוטח בהקב"ה הקב"ה משגיח עליו בפרטיות, וכפי